

DE VOGELS VAN DE VLOEIVELDEN BIJ HOOGKERK

Harm Jan Wight

De vloeivelden van de Centrale Suiker Unie liggen tussen het Hoendiep en de spoorlijn Groningen-Leeuwarden. Ze strekken zich in westelijke richting uit tot aan de strokartonfabriek 'De Halm' in Hoogkerk. Het totale terrein is ongeveer 15 ha. groot.

De indeling van de velden is als volgt.

Direkt achter de suikerfabriek bevinden zich de beluchtingsvijvers, waar gedurende het hele jaar het water in beweging is door grote pompen en rotoren. Aansluitend daaraan liggen de cascadevijvers, omgeven door met gras begroeide, lage dijkjes. Er omheen liggen hoge dijken, begroeid met Brandnetel. Klitten, distels zoals Kale jonker en Speerdistel en hier en daar een pluk Harig wilgenroosje.

De volgende vijver is de grootste en tevens diepste, omgeven door de hoogste dijken van het complex. De oevers zijn begroeid met Pitrus, wat armetierig Riet, Brandnetel en de overal aanwezige distels en Wilgenroosjes.

Na deze vijver komt er een hoogvlakte. Dit is een volledig dichtgeslibd vloeiveld van 20 jaar oud, begroeid met grassen en hier en daar een klein struikje, stukjes moeras en verder veel Brandnetels en distels.

Aansluitend richting Hoendiep een volledig uitgebaggerd en schoon veld, dat nu met de nieuwe campagne gebruikt wordt. Links daarvan ligt dan het meest interessante veld. Het is praktisch leeg met veel strandjes waarop Moerasandijvie groeit. De vele plasjes vallen, door hun diepte, vrijwel nooit droog.

Tussen de laatste dijk en de fabriek 'De Halm' tenslotte ligt een veld met laag, dicht struikgewas van hoofdzakelijk Vlier en wilgen. Tussen de volkstuintjes en de vloeivelden staat dan nog een rij Eiken en Essen.

Het hele gebied wordt begraaasd door schapen. Meestal loop ik ook over het, door de schapen gemaakte pad dat door de hoge en dichte distelvelden loopt.

Het waterpeil is buiten de campagne meestal zodanig dat er voor steltlopers en eendachtigen slibstrandjes beschikbaar zijn. De lage cascadevijvers bevatten in de nazomer zo veel water dat het een ideale slaappleats is voor de grote steltlopers. In de trektijd wordt het hele terrein door veel vogels gebruikt als rustplaats, foerageergebied en slaappleats.

In de broedtijd is het een broedplaats voor hollenbroeders, eenden en steltlopers.

Ik zal gebinnen met een overzicht van de broedvogels.

Broedvogels

Wilde eend: broedt er in kleine aantallen. Dit jaar heb ik 14 paar gevonden, meestal bij de grote vijvers waar wat oeverbegroeiing is.

Kuifeend: er waren 3 broedparen met ruim 30 jongen dit voorjaar.

Bergeend: deze soort broedt er minstens met 6-8 paar. Door de vele konijnenholen is het er ideaal voor deze eenden met hun grote tomen jongen.

Patrijs: een paartje patrijzen heb ik dit voorjaar voor het eerst gezien; alhoewel ik geen nest heb kunnen vinden liepen er wel na enige tijd 8 jongen. Misschien hebben ze in de direkte omgeving gebroed.

Fazant: twee broedparen en één nest gevonden.

Waterhoen: deze soort wordt maar sporadisch waargenomen. Eén broedpaar heb ik vastgesteld: op een rechtop in het water staande balk lag het nest met 4 eieren.

Meerkoet: vijf broedparen; er zijn meestal tientallen exemplaren aanwezig het hele jaar door.

Scholekster: er waren dit jaar 7 broedparen.

Kievit: broedde dit jaar met 6 paren.

Kleine plevier: dit jaar waren er 3 broedparen (twee nesten met 1 ei en een nest met 2 eieren). Het zingen, baltsen en de schijngevechten waren een hele belevenis. Het zijn schitterende vogels waar je met plezier naar kijkt. Het broeden geschiedt meestal op de centrale hoogvlakte in een nest van wat steentjes en zand. De jongen zijn uiterst klein maar zeer snel.

Kluut: twee broedparen. Er werden 3 jongen gezien; meestal zijn er meer Kluten aanwezig gedurende de hele periode.

Kokmeeuw: er werden 7 broedparen vastgesteld maar waarschijnlijk waren er wel meer. In verband met verstoring werden de kleine dijkjes in de broedtijd niet bezocht.

Visdiefje: twee paren. Meestal vliegen ze met voer naar de laatste lage cascadevijvers.

Zilvermeeuw: waarschijnlijk broedde er één paar maar zeker is het niet.

Houtduif: 3 paar in de bomen aan de oostzijde, maar die vallen eigenlijk buiten het terrein.

Oeverzwaluw: er waren 31 bezette nesten. Hier heb ik vaak gezeten om deze soort te bewonderen: een enorme bedrijvigheid, vliegkunst en behendigheid, en hup... zonder aarzelen in het juiste nest.

Graspieper: 2 paren, nest gevonden.

Witte kwikstaart: 2 broedgevallen bij de fabriek.

Niet broedvogels

Ik heb de velden nu een jaar lang bezocht (van oktober 1978 tot oktober 1979), minstens 1 x per week, meestal vaker. Bij sommige soorten kun je nu al duidelijk zeggen: hier ligt de top van de trek. Maar laat ik het per soort afwerken.

Fuut: meestal 2 exemplaren gezien vanaf april tot half juli.

Geoorde fuut: deze soort werd waargenomen door Egbert Boekema op 6 juli, volledig in zomerkleed.

Dodaars: behalve in de maanden mei en juni ontbrak de soort het gehele jaar.

Blauwe reiger: altijd 1 of 2 exemplaren die lopen te jagen op muizen of wat rusten op de dijkjes.

Wilde eend: ruim vertegenwoordigd, het gehele jaar door.

Wintertaling: in voor- en najaar ruim 100 ex, in de zomermaanden 10-20.

Zomertaling: één maal gezien op 13 juni (2♂♂).

Krakeend: vrijwel het gehele jaar 1-10 exemplaren.

Smient: begin maart 65 ex. Eind april nog 2 ex. 1 Ex heeft overzomerd.

Slobeend: begin maart 60 ex. Eind april 8 ex gepaard. Half mei nog 4 ex. Daarna weer oplopend naar 60 ex.

Toppereend: op 24 juni (midden in de zomer!) 1 paartje waargenomen met J. de Jonge.

Kuifeend: in maart waren er $\pm$ 80, eind april afgenomen tot $\pm$ 14. Begin juni waren er al weer 32, toenemend tot 75 eind juli. Eind augustus echter slechts 10-20. Nu in oktober zijn er weer ruim 80. Misschien brengen ze de rui ergens anders door.

Tafeleend: het gehele jaar aanwezig met de top in half maart. Half mei waren er maar 3 ex. Begin juni waren er al weer 86, eind juli 126. Half augustus was het aantal gedaald tot 16 maar in oktober zijn er nu weer 50 ex. Het verloop is dus ongeveer gelijk aan dat van de Kuifeend.

Witoogeend: op 25 maart zwom er tussen de Tafeleenden een ex. in ♀-kleed.

Brilduiker: er waren weinig dit jaar: 2 ex. op 12 april en 16 april.

Bergeend: de grootste concentratie valt van half maart tot eind april. Daarna blijven de broedparen over. Eind juni zijn er al weer meer, oplopend tot $\pm$ 30 in half augustus. In oktober zitten er nog ongeveer 10 exemplaren.

Knobbelzwaan: een enkele keer 3 of 4 ex. met jongen.

Buizerd: jaagt in de trektijd wel eens boven de velden.

Sperwer: behalve de maanden juni en juli in alle maanden gezien; soms 2 ex.

Slechtvalk: heeft er gejaagd in de laatste strenge winter, gezien de prooiresten die er lagen.

Smelleken: op 16 maart 1 ex jagend gezien.

Boomvalk: moet in de buurt broeden. Vanaf juni (begin) regelmatig gezien tot eind september.

Torenvalk: bij alle bezoeken praktisch gezien.

Patrijs: 2 exemplaren.

Fazant: 3 of 4 exemplaren.

Waterhoen: zelden; nooit meer dan 5 exemplaren.

Meerkoet: begin maart 120 ex., half mei nog 40 ex., in oktober weer 130-150 exemplaren.

Scholekster: half maart waren er meer dan 200, eind mei nog slechts 16. Begin juni waren er 40, eind juli 16 en half augustus meer dan 250. Daarna vertrekken ze (eind september nog 1 ex.).

Kievit: gedurende het hele seizoen aanwezig, gebruikt de velden ook als slaappleats.

Goudplevier: behalve overvliegende exemplaren waren er in de tweede helft van augustus 30-35 ex. die er foerageerden.

Bontbekplevier: komt meestal eind februari-begin maart. In de maanden juni en juli niet aanwezig. Kleine aantallen.

Kleine plevier: grootste aantal eind maart-begin april (17 ex.), daarna afnemend, maar eind augustus waren er weer 16 ex.

Steenloper: is er gezien door Egbert Boekema in 1978.

Watersnip: Hier wil ik even bij stilstaan.

Eind maart waren er 2 ex op de velden aanwezig; dit bleef zo tot eind juli. Vanaf toen een explosieve toename:

25 juli	17 ex
16 aug	136 ex
20 aug	250 ex
25 aug	300 ex
8 sept	500 ex
13 sept	800 ex

Daarna liep het aantal weer terug (21 sept: 600; 10 okt: 500 ex.).

Als je op de dijk ligt zitten de snippen een meter of 40 van je af.

Ga je dan staan, dan vliegen de meeste snippen weg maar die het dichtst bij je staan steken hun snavel in het water, ongeveer tot aan hun ogen en blijven zo staan. Ik heb dit meermalen uitgeprobeerd en het was iedere keer hetzelfde.

Het gedrag van de snippen onderling is boeiend om te zien: altijd in beweging, schijngevechten, onderdanig aanbieden, lang uitgerekt tegen elkaar staan, met gespreide staart lopen en vaak schrik-achtig opvliegen.

Voor ik deze vloeivelden bezocht en ik op een excursie een watersnip zag dan was een watersnip een watersnip; maar bij deze massa en van zo dicht bij is er geen snippenkleed hetzelfde.

Bokje: komt voor op het moerasachtige gedeelte van de velden in kleine aantallen, niet meer dan 2-3 ex.

Wulp: regelmatige gast van maart tot eind april en van eind juli tot half oktober.

Regenwulp: gebruikt de velden als slaappleats. In mei 7 ex. Eind juli 26 ex, in augustus 31 ex, daarna afnemend.

Grutto: begin maart 120 ex, snel oplopend naar 240 ex eind maart. In mei nog 6 ex maar half juni al weer 150. Eind juli waren er 747 en begin augustus zelfs 1250 ex. Daarna neemt het snel af (half augustus 16 ex, op 5 september nog 3 ex.).

Witgatje: augustusmaand = witgatjesmaand. Op 3 aug 2 ex; op 12 aug 5 ex; op 19 aug 5 ex en op 2 sept 3 ex.

Bosruiter: een prachtig beest. Begin mei waren er 2, eind juli 3. Gedurende de augustusmaand liep het aantal op naar 16 ex. Half september was er geen een meer.

Oeverloper: de hele maand mei waren er 7 ex. In juni en juli 3, daarna oplopend tot meer dan 50 ex. Half augustus waren er 65, eind augustus 45, begin september 17 en half september nog 3.

Tureluut: vrij konstant aanwezig met uitzondering van de periode juni-half juli. Nooit meer dan 15-20 ex.

Zwarte ruiter: half mei waren er 4, begin juni nog 2. Half augustus was het aantal toegenomen tot 6 maar in oktober was er nog maar 1.

Groenpootruiter: Half mei waren er 6 exemplaren. De eerste terugtrekker was er op 27 juli. Eind september waren er 5, in oktober geen.

Kanoetstrandloper: op 26 augustus en 6 september werden 3 ex. gezien.

Temmincks strandloper: op 4 mei 2 ex, op 5 aug 1 ex en begin sept 2 ex.

Bonte strandloper: van half september tot begin oktober waren er 2, later 5, op 10 oktober 10 exemplaren.

Krombekstrandloper: eind augustus 2, eind september 2-6 exemplaren.

Kemphaan: een moeilijke steltloper, vooral de juveniele exemplaren; je denkt voortdurend aan mogelijke Amerikaanse soorten.

Half maart 19, eind mei 36, half juni 8, eind juni 86, eind augustus 210, daarna teruglopend naar 40 eind september. Op 10 oktober nog 14 exemplaren.

Kluut: het hoogste aantal was er op 12 augustus: 13 exemplaren.

Zilverplevier: trekt door in mei en oktober: 16 mei 2 ex., 6 okt 5 ex.

Kleine strandloper: in kleine aantallen aanwezig: 30 aug 2 ex., 25 sept 4 ex., 4 okt 3 ex., 10 okt 6 ex.

Grauwe franjepoot: de mooiste waarneming op de velden. Eind aug 1978 1 ex.

Grote mantelmeeuw: op 28 aug 1 ex.

Kleine mantelmeeuw: twee keer waargenomen; half mei en eind september.

Zilvermeeuw: komt voor in kleine aantallen.

Stormmeeuw: komt voor in kleine aantallen.

Kokmeeuw: soms meer dan 300 exemplaren.

Dwergmeeuw: regelmatige gast.

Zwarte stern: voor ze naar hun broedterrein vertrekken zijn ze regelmatig op de velden van april tot eind mei. Hoogste aantal: 26 ex.

Visdiefje: hoogste aantal buiten het broedseizoen: 30 ex.

Holenduif: op 3 juli 2 ex. en op 3 aug. 3 ex.

Houtduif: regelmatig aanwezig.

Turkse tortel: regelmatig aanwezig.

Koekoek: drie keer waargenomen.

Ransuil: twee keer waargenomen bij de bosjes van 'De Halm'.

Velduil: in de afgelopen strenge winter pendelden regelmatig 5 exemplaren tussen de vloeivelden en Vinkhuizen. Op een morgen waren er 4 ex. op de hoogvlakte aanwezig. De hele maand januari tot 5 maart zijn ze er geweest.

Gierzwaluw: foerageren boven de velden. Bizarheid: op 29 augustus waren er nog 120, de volgende dag niets meer.

IJsvogel: half augustus 1 ex gezien, rustend bij de grote vijver.

Veldleeuwerik: behalve als broedvogel regelmatige gast; nooit meer dan 10 ex. gezien.

Boerenzwaluw: van 3 april tot 26 september gezien in vrij grote aantallen.

Oeverzwaluw: van de eerste week van april tot half september aanwezig.

Graspieper: grootste aantal 56 ex. (half april).

Oeverpieper: half maart 2 exemplaren.

Witte kwikstaart: 3 april 7 ex., hoogste aantal half april (38 ex.), half september nog 7 ex.

- Gele kwikstaart: half maart 18 ex., half april 17 ex. Geen terugtrek op de velden waargenomen.
- Noordse gele kwikstaart: op 9 mei 3 ♂♂ en 2 ♀♀ in een groep. Op 10 mei nog aanwezig, daarna vertrokken.
- Winterkoning: 2 broedparen in de bosjes bij 'De Halm'.
- Heggemus: regelmatig gezien in de struikachtige randen bij 'De Halm'.
- Grote lijster: één maal waargenomen op 4 mei 2 ex. op de hoogvlakte.
- Kramsvogel: eind februari 3 ex. op de dijk.
- Zanglijster: regelmatige bezoeker.
- Merel: regelmatige bezoeker.
- Tapuit: half april 5 ex. en vanaf eind juli tot eind september met wisselende aantallen; nooit meer dan 10 ex.
- Zwarte roodstaart: broedt op het fabrieksterrein waar ik het ♂ regelmatig hoorde zingen.
- Kleine karekiet: regelmatig aanwezig op de grens van de vloeivelden met 'De Halm'.
- Bosrietzanger: wel horen zingen, 2 à 3 ex op dezelfde grens van de vloeivelden met 'De Halm'.
- Spotvogel: drie keer zang waargenomen.
- Zwartkop: twee keer zang waargenomen.
- Tuinfluit: drie keer zang waargenomen.
- Grasmus: twee keer zang waargenomen.
- Braamsluiper: twee keer zang waargenomen.
- Fitis: vijf keer zang waargenomen.
- Tjiftjaf: zes keer zang waargenomen.
- Grauwe vliegenvanger: twee keer zang waargenomen.
- Rietgors: één broedgeval, verder van eind februari tot 10 oktober waargenomen.
- Sneeuwgorst: 2 ♀♀ waargenomen begin februari. Voor mij een van de mooiste waarnemingen dit jaar.
- Groenling: regelmatige gast.
- Putter: begin maart 5 ex tot half september. Onregelmatige gast. Eind september en in oktober 150 ex.! in groepen van 35-50 ex. Een prachtig gezicht.
- Kneu: begin april 7 ex. daarna tot diep in oktober aanwezig, tenslotte met 10 exemplaren.
- Vink: regelmatige gast.
- Keep: half maart 2 ex. aanwezig op de hoogvlakte. Ze waren doodmoe.
- Huismus: regelmatige gast.
- Ringmus: regelmatige gast.
- Spreeuw: altijd aanwezig; het grootste aantal was + 1500 half augustus en begin september.

Zwarte kraai: iedere telling aanwezig.

Roek: onregelmatige gast.

Kauw: onregelmatige gast.

Ekster: onregelmatige gast.

Gaai: één maal waargenomen.

Door regelmatig 1 of 2 keer per week deze velden te bezoeken heb ik een decade-tabel kunnen maken. Deze is desgewenst in te zien door mensen die hiervoor belangstelling hebben.

De vloeivelden zijn absoluut VERBODEN GEBIED voor onbevoegden, vooral tijdens de campagnes wordt er regelmatig door het buitenpersoneel gecontroleerd. Eventuele exkursies naar deze vloeivelden zijn te regelen maar de groepjes moeten klein blijven.

Adres: Schelfhoutstraat 26

Hoogkerk

050-567533

DODE VOGELS UIT DE STRENCE WINTER

Jan Glas heeft bij preparateur E. Sonies te Norg navraag gedaan naar de aantallen ter preparatie binnengebrachte vogels (stootvogels, uilen en Roerdompen) van de periode 1 november 1978 tot 1 april 1979. Deze vogels komen uit de drie noordelijke provincien.

Sperwer	47
Buizerd	35
Ruigpootbuizerd	1
Torenvalk	31
Boomvalk	1
Smelleken	1
Havik	2
Kiekendief	2
Kerkuil	52
Ransuil	44
Velduil	6
Steenuil	4
Roerdomp	8
TOTAAL	234